

Рецензия

върху дисертацията на Вероника Ангелова Алипасалис-Табачка на тема “Пол и социални роли в белетристиката на български писателки до 1944 г.” за присъждане на образователна и научна степен „Доктор” в област 2. Хуманитарни науки

Професионално направление: 2.1 Филология, Научна специалност: История на българската литература с научен проф. д.ф.н. Албена Вачева

от проф. дфн Амелия Личева, Софийски университет

След преглед на документите се установява, че са спазени всички нормативните изисквания, както и тези на Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“, така че процедурата е напълно законосъобразна. Кандидатката покрива критериите и показателите, които се изискват от докторантите и е готова за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Отчетът от антиплагиатската програма показва индекс на сходство 6%, което е напълно допустимо и е доказателство за липса на плагиатство. Тази проверка, а и личният ми прочит на работата, ме карат да заявя, че дисертацията е оригинален авторски труд.

Вероника Табачка е възпитаничка на Югозападния университет, където е завършила бакалавърската си степен в специалност „Българска филология“. Пак там придобива и магистърска степен по специалност „Начална педагогика“. С оглед на професионалната си квалификация през 2017 г. започва работа като учител по български език и литература, като до 2021 г. е преподавала в прогимназиален етап, а от 2021 г. е учител в гимназиалния курс

на обучение в Езиковата гимназия в Кюстендил. От декември 2019 г. е докторант в катедрата по литература на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Изборът на темата на докторантка е свързан с профила на научния ръководител, което позволява една отлична симбиоза между тях, която си личи в работата и е дала чудесен резултат. Но този избор е важен и в друг план. По много причини темата на Вероника Табачка се оказва особено актуална днес в българския контекст. И заради несъстоялия се дебат в българското общество по отношение на категорията социален пол и разгорещените и много често непрофесионални доводи, които се чуваха покрай идеята за ратифициране на „Истанбулска конвенция“, и заради вълната на интерес към феминизма, която наблюдаваме сред младите български писателки и желанието им да осмислят женското литературно наследство. В подобен контекст такава работа може да има важна роля, защото набавя и знания, а и дава интересни прочити на българската феминистка традиция. Така че като принос на труда бих посочила и тази принадлежна стойност, чрез която се вписва в съвременния дебат на родна почва.

Колкото до по-конкретната цел на изследването, то се стреми да покаже мястото на жената в българското общество от първата половина на XX век, ролята ѝ, търсенията, бунтовете и рефлексите на всичко това в художествената литература. При това най-вече в литературата, която е останала извън канона. Такъв ракурс дава различен ъгъл на прочит на българската литература, осигурява възможност да се мисли за повече програмност в нея, за контекстуализации, които често пъти са оставали скрити. Нещо повече, четенето през този ключ би позволило и ценни съпоставки с други литератури от периода, което може да бъде обект на следващи изследвания. Въпросните привнасянията от социалното към художественото засягат и проблеми като мястото на жената в обществото, но и в семейството,

нейната сексуална експлоатация, както и ключовата роля на образованието за промяна на социалния статус на жената и съпротивите по отношение на това тя да се образова и да бъде по-свободна и по-независима. Специално искам да открия много важните наблюдения по отношение на мястото на жената според левите и десните идеологеми от началото на миналия век, което е тема, доста маргинална в правените феминистки изследвания до момента. И още нещо искам да открия, което намирам за достойнство на работата – акцентирането върху двойствената роля на медиите, които много често не толкова показват съществуващите тенденции, борба, нагласи за промяна сред жените, а по-скоро налагат стереотипи. Факт, който е актуален и до ден днешен и може отлично да бъде видян на ниво сексистки език в медиите и в момента.

Сред авторките, които Табачка разглежда през очертаните призми са Фани Попова-Мутафова, Мария Грубешлиева, Санда Йовчева, Анна Карима, Анна Каменова и Евгения Марс. А за всички тях се знае, че паралелно с литературното си творчество, развиват и обществена дейност и тези корелации са отлично проследени в работата, особено що се отнася за вижданията им за двата пола, връзките между тях и изковаването на набор от права, които жените би трябвало да притежават.

Подобен подход, ясно е, изисква широки знания и интердисциплинарен уклон на четенето, което също е достойнство на дисертацията. Тук, наред с литературната история и литературната теория, които си взаимодействат добре на ниво теоретизъм и историзъм, имаме използвани подходи от законодателството, икономиката, политиката, социологията, антропологията и пр. Конкретните анализи пък са плод и на детайлно, близко четене, чрез което се открояват и чисто литературните достойнства на избраните произведения и се проследяват литературните проекции по темата за интерпретирането на пола и мястото и ролите на жената. Специално бих искала да подчертая и две

теми, които се появяват в литературните анализи и които са останали някак по-периферни в досегашните изследвания за периода, а именно - за маргинализираната, отхвърлена жена, и за жената „в дълбокия тил“ във времената на война.

В цялата си работата докторантката се води от отличното познаване на трудовете на изследователи като Красимира Даскалова и Румен Даскалов, чрез които се оформя широката рамка на контекста, както и от множество български литературоведски изследвания с феминистичен уклон, с което тя демонстрира както детайлното познаване на кълтурологичната и литературоведската традиция, така и умението си да маркира своето поле и собствени приноси.

Цялата дисертация е издържана в научно отношение, стилът е аналитичен и ясен, направено е коректно разграничение между чуждите тези, които се коментират и собствените наблюдения и приноси. Изобщо, работата е прецизна, добросъвестна, умна. Всички задачи, които дисертацията си поставя са не просто отчетливо формулирани, но и добре решени и защитени.

Авторефератът коректно пресъздава съдържанието на работата, а приносите са точно формулирани, при това с доза скромност. Защото дисертация като тази спокойно може да се нареди до цялата линия на съвременни български феминистки изследвания, всяко от които има своя заслуга за задълбочаване на погледа към българската литература, включително тази, писана от жени. Като при Вероника Табачка – ще го кажем още веднъж – са анализирани текстове, които са встрани от фокуса на традиционните литературни истории и които имат съществена роля за интрепретирането на темата за мястото на жената в патриархалното общество, за ролите, в които тя е вкарвана и на които се противопоставя и за интерпретациите на понятието социален пол. И всичко

това, удвоено – веднъж видяно на ниво общество, втори път – на ниво литература.

Дисертацията има потенциал да се разшири чрез съпоставки с ключови жени писателки от периода от западноевропейската литература, за да се открият евентуални българските специфики при интерпретацията на темата за пола и социалните роли. Но последното е пожелание за следващо изследване, а не препоръка към настоящата дисертация.

Като имам предвид важността на темата, коректното и стриктно изпълнение, както и качеството на конкретни анализи, си позволявам убедено да гласувам на Вероника Ангелова Алипасалис-Табачка да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор” в област 2. Хуманитарни науки, Професионално направление: 2.1 Филология, Научна специалност: История на българската литература.

Проф. д-р Амелия Личева

Review

on the dissertation of Veronika Angelova Alipasalis-Tabachka entitled "Gender and Social Roles in the Fiction of Bulgarian Women Writers until 1944" for the award of the degree of Doctor of Education and Science in the field 2. Humanities 2.1 Philology, Scientific speciality: History of Bulgarian Literature with scientific prof. Prof. Albena Vacheva

by Prof. Amelia Licheva, Sofia University

After reviewing the documents, it is established that all the legal requirements have been complied with, as well as those of the Internal Rules for the Development of Academic Staff at the Neofit Rilski University, so the procedure is fully legal. The candidate meets the criteria and indicators required of doctoral students and is ready for the acquisition of the educational and scientific degree "Doctor". The report from the anti-plagiarism programme shows a similarity index of 6%, which is fully acceptable and is evidence of the absence of plagiarism. This verification, and my personal reading of the work, leads me to state that the dissertation is an original work of authorship.

Veronika Tabachka is a graduate of Southwestern University, where she completed her BA in Bulgarian Philology. There she also obtained a master's degree in Elementary Pedagogy. With a view to her professional qualification, in 2017 she started working as a teacher of Bulgarian language and literature, teaching at the lower secondary level until 2021, and from 2021 as a teacher at the upper secondary level at the Language School in Kyustendil. Since December 2019, she has been a PhD candidate at the Department of Literature of the Neofit Rilski University of Southwestern Europe.

The choice of the PhD student's topic is related to the profile of the supervisor, which allows an excellent symbiosis between them, which is evident in the work and has given a great result. But this choice is also important in another way. For many reasons, Veronika Tabachka's topic is particularly relevant today in the Bulgarian context. Both because of the failed debate in Bulgarian society regarding the category of social gender and the heated and often unprofessional arguments that have been heard around the idea of ratifying the Istanbul Convention, and because of the wave of interest in feminism that we see among young Bulgarian writers and their desire to make sense of the female literary heritage. In such a context, such work can play an important role, because it both acquires knowledge and provides interesting readings of the Bulgarian feminist tradition. So I would also point to this added value as a contribution of the work, through which it fits into the contemporary debate on home soil.

As for the more specific aim of the study, it seeks to show the place of women in Bulgarian society in the first half of the 20th century, their roles, their searches, their rebellions and their reflections on all this in fiction. And especially in literature that has remained outside the canon. Such a perspective gives a different angle of reading Bulgarian literature, provides an opportunity to think about more programmaticity in it, about contextualizations that have often remained hidden. Moreover, reading through this key would also allow for valuable comparisons with other literatures of the period, which could be the subject of further research. The social to artistic inflections in question also address issues such as women's place in society but also in the family, their sexual exploitation, and the key role of education in changing women's social status and the resistance to educating women to be freer and more independent. In particular, I would like to highlight the very important observations regarding the place of women according to the left and right ideologies of the beginning of the last century, which is a topic quite marginal in the feminist research

done so far. And one more thing I want to highlight, which I find to be a merit of the work - the emphasis on the dual role of the media, which very often do not so much show the existing trends, struggles, attitudes of change among women, but rather impose stereotypes. A fact that is still relevant to this day and can be perfectly seen at the level of sexist language in the media today.

Among the authors Tabachka examines through the prisms outlined are Fanny Popova-Mutafova, Maria Grubeshlieva, Sanda Yovcheva, Anna Karima, Anna Kamenova and Evgenia Mars. And all of them are known to have developed social activities in parallel with their literary work, and these correlations are excellently traced in the work, especially in terms of their views on the two sexes, the links between them, and the forging of a set of rights that women should possess.

Such an approach, it is clear, requires broad knowledge and an interdisciplinary slant on reading, which is also a virtue of the dissertation. Here, alongside literary history and literary theory, which interact well at the level of theorizing and historicism, we have the use of approaches from law, economics, politics, sociology, anthropology, and so on. The specific analyses, in turn, are also the fruit of detailed, close reading, through which the purely literary merits of the selected works are highlighted and literary projections on the theme of gender interpretation and women's place and roles are traced. I would also like to highlight two themes in particular that emerge in the literary analyses and that have remained somewhat peripheral in previous studies of the period, namely, that of the marginalized, rejected woman, and that of the woman "in the deep rear" in times of war.

Throughout her work, the PhD student is guided by an excellent knowledge of the works of scholars such as Krasimira Daskalova and Rumen Daskalov, through which the broad framework of the context is shaped, as well as by a number of Bulgarian literary studies with a feminist slant, demonstrating both her detailed knowledge of

the cultural and literary studies tradition and her ability to mark her field and her own contributions. The whole dissertation is scholarly, the style is analytical and clear, and a correct distinction is made between the theses of others that are commented on and her own observations and contributions. All in all, the work is precise, conscientious, and clever. All the tasks that the dissertation sets itself are not only clearly formulated but also well solved and defended.

The abstract correctly reproduces the content of the work, and the contributions are precisely formulated, and with a modicum of modesty. For a dissertation such as this can easily be ranked alongside the entire line of contemporary Bulgarian feminist studies, each of which has its own merit in deepening the view of Bulgarian literature, including that written by women. As with Veronika Tabachka - we will say it again - texts have been analysed which are outside the focus of traditional literary histories and which have played a significant role in introjecting the theme of women's place in patriarchal society, the roles into which they are cast and against which they are resisted, and interpretations of the concept of social gender. And all of this, doubled - once seen at the level of society, the second time at the level of literature.

The dissertation has the potential to be expanded through comparisons with key women writers from Western European literature to highlight possible Bulgarian specificities in interpreting the theme of gender and social roles. However, the latter is a wish for future research, not a recommendation for this dissertation.

Considering the importance of the topic, the correct and rigorous execution, as well as the quality of the specific analyses, I take the liberty to vote with conviction to award Veronika Angelova Alipasalis-Tabachka the degree of Doctor of Education and Science in the field of 2. History of Bulgarian Literature.

Prof. DS. Amelia Licheva

